

собівартості плодово-ягідної продукції. Першим з них це необхідно, щоб витримати в умовах постійно зростаючої конкуренції на ринку, а другим – у зв'язку з постійним дефіцитом бюджетних коштів. Як наслідок, необхідним є внутрішньогосподарський контроль таких витрат. У зв'язку з цим, нами розроблено і запропоновано шестистадійну систему контролю матеріальних витрат на вирощування біологічних активів садівництва.

Запропонована система передбачає визначення: об'єктів і суб'єктів контролю; нормативів витрат із врахуванням технологічних та організаційних факторів і розробку кошторисів витрат; фактичних витрат на підставі даних, відображених в первинних документах та розробку зведених і загальної відомостей витрат; відхилень, їх суб'єктивних і об'єктивних причин шляхом зіставлення інформації про фактичні і нормативні витрати, внесення пропозицій щодо запобігання невиправданним перевитратам.

На завершальній стадії контролю запропоновано до використання як бюджетними так і госпрозрахунковими підприємствами розроблений Акт про дотримання та виконання бюджету матеріальних витрат на вирощування біологічних активів садівництва. Водночас як альтернативний спрощений варіант розроблено та запропоновано використовувати додатки до первинних документів, якими здійснюються оформлення матеріальних витрат.

При цьому вважаємо за доцільне подальше дослідження проблем контролю біологічних активів

садівництва спрямувати на розробку організації та методики контролю операцій, пов'язаних з їх оцінкою, введенням в експлуатацію, нарахуванням амортизації та списанням з метою розробки інтегрованої системи контролю. Оскільки від своєчасності та правильної організації і застосування вірно обраних методичних прийомів та контрольних заходів залежить достовірність інформації щодо біологічних активів садівництва у звітності, правильність нарахування амортизації, розрахунок вартості їх списання та досягається унеможливлення понаднормативних невинуватих витрат.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інструкція про складання типових форм обліку та списання запасів бюджетних установ : Наказ Державного казначейства України від 18.12.2000 р. № 130 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0962-00>.
2. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах : Наказ Міністерства аграрної політики України від 21.12.2007 р. № 929 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uzakon.com/documents/date_by/pg_gscmoz/index.htm.
3. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності в сільськогосподарських підприємствах / Р.А. Сагайдак // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 88-92.
4. Сисюк С. Організація та проблеми внутрішнього фінансового контролю в державних вищих навчальних закладах / С. Сисюк // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Економіка. – Тернопіль, 2008. – Вип. 22 – С. 105-107.

УДК 336.722.373

Мішньов О.В.

головний спеціаліст ТБВБ № 10026/0143

*філії Головного управління по м. Києву та Київській області
АТ «Ощадбанк»*

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Стаття присвячена розробці нових елементів організації обліку депозитних операцій банку та вдосконаленню аналітичного дослідження депозитних операцій фізичних осіб. У статті розглянуто питання впровадження технологічних карт та змін в частині ведення управлінського обліку депозитних операцій фізичних осіб. У процесі дослідження розглянуто етапи проведення аналізу та його результати.

Ключові слова: ресурсна база, організація обліку, технологічна карта, етап проведення аналізу, управлінський облік.

Мишнёв А.В. НАПРАВЛЕНИЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕДУР ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ

Статья посвящена разработке новых элементов организации учёта депозитных операций банка и усовершенствованию аналитического исследования депозитных операций физических лиц. В статье рассмотрены вопросы внедрения технологических карт и изменений в части ведения управленческого учёта депозитных операций физических лиц. В процессе исследования рассмотрены этапы проведения анализа и его результаты.

Ключевые слова: ресурсная база, организация учёта, технологическая карта, этап проведения анализа, управленческий учёт.

Mishnov O.V. DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF ACCOUNTING-ANALYTICAL PROCEDURES DEPOSIT OPERATIONS

The article is devoted to developing new items of account deposit bank operations and improve analytical study deposit transactions of individuals. The article deals with the issue of implementation of process maps and changes of management accounting deposit transactions of individuals. The study examined the stages of analysis and results.

Keywords: resource base, accounting organization, technological card, stage of the analysis, management accounting.

Постановка проблеми. Згідно з даними офіційного інтернет-представництва Національного банку України, загальний об'єм коштів фізичних осіб в банківській системі станом на 01.06.2014 р. скла-

дає 420,8 млрд. грн., що складає 32% пасивів банків України. В порівнянні з початком року обсяг коштів фізичних осіб в банківській системі зменшився на 12,8 млрд. грн. або на 2,97% [12]. Серед інших скла-

дових частин пасиву балансу банку кошти фізичних осіб посідають перше місце та виступають основним резервом поповнення ресурсної бази фінансових установ. Здійснення ґрунтовного дослідження питання обліку і аналізу депозитних операцій фізичних осіб є вкрай важливим.

Актуальність теми. В умовах важкої фінансової кризи, значного відтоку коштів фізичних осіб із банківської системи особливої актуальності набувають питання організації обліку та аналізу депозитних операцій фізичних осіб в банках України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрямом організації обліку висвітлюють у своїх роботах В.В. Сопко, Ю.А. Кузьмінський [9], М.Г. Чумаченко [16], Кіндрацька Л.М. [5], О.Е. Кузьмінська [8], В.Б. Кириленко [6]. Питанням аналізу депозитних операцій в банках займаються А.М. Герасимович [11], І.М. Парасій-Вергуненко [13], В.П. Завгородній [14], О. Котіна [7], О.В. Васюренко, К.О. Волохата [1].

Постановка завдання. У статті автор зробив спробу дослідити нові аспекти організації обліку та аналізу депозитних операцій фізичних осіб в умовах застосування сучасних ІТ-технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки методика обліку депозитних операцій є стандартизованою та закріпленою на рівні Законів України, Постанов Правління НБУ, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, організація обліку і аналізу є специфічною та здійснюється в кожній фінансовій установі по-своєму, згідно з нормативними документами на рівні підприємства.

У своїй роботі О.Е. Кузьмінська і В.Б. Кириленко дають таке визначення: «Організація бухгалтерського обліку – це система методів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування бухгалтерського обліку та його подальший розвиток» [8, с. 16]. З цього визначення випливає, що організація бухгалтерського обліку не тільки здійснює вплив на окремі елементи механізму обліку в процесі їх функціонування, але й виділяє їх активну роль у здійсненні комплексу заходів щодо об'єднання в єдиний механізм бухгалтерського обліку. Професори А.М. Кузьмінський і В.В. Сопко [9, с. 15] зазначали, що «теоретико-множинний та абстрактно-алгебраїчний рівні опису бухгалтерського обліку як системи дають змогу характеризувати її і як кібернетичну систему, що складається з трьох великих блоків: входу (вступний баланс), процесу (документація, подвійний запис у системі рахунків і узагальнення даних) і виходу (остаточний баланс)».

Досить чітку позицію з цього питання обстоює академік М.Г. Чумаченко. Він стверджує, що автори посібників і фахівці часто розглядають бухгалтерський облік як відокремлену, самостійну систему. З одного боку, такий підхід ізолює службу бухгалтерії від економіки підприємства (і банку), з другого – відособлює бухгалтера від команди управлінців. Звідси й виникають суперечності між керівником підприємства і бухгалтерським підрозділом, працівники якого часто шукають лише формальні порушення замість того, щоб брати участь в управлінні підприємством [16]. Це повною мірою стосується й управління банком.

Огляд навчальних та наукових праць з організації бухгалтерського обліку свідчить, що єдиної думки щодо переліку елементів організації бухгалтерського обліку та послідовності їх здійснення не існує.

На мою думку, найбільш всебічне і всеохоплююче визначення організації бухгалтерського обліку наведено у праці А.М. Кузьмінського і В.В. Сопка. Термін «організація» має різні значення. В найбільш

загальному вигляді – це упорядкування, налагодження, приведення в певний порядок (систематизація) чогось. Змістова значення включає в себе порядок, збереження та підтримання стану певної впорядкованості елементів (вузлів) системи в цілому, якісної її впорядкованості [9, с. 5].

Організація бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності являє собою систему методів і засобів, що забезпечують оптимальне їх функціонування та подальший розвиток [9, с. 6].

Організація бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві, в тому числі і у банку, потребує нормативного, організаційного та технічного забезпечення. До нормативного забезпечення бухгалтерського обліку належать нормативні акти, які регулюють бухгалтерський облік всіх рівнів (Закони, Постанови, Положення, Накази, Інструкції, Рекомендації). Організаційне забезпечення передбачає наявність в банку апарату бухгалтерського підрозділу з визначеними керівниками, структурними підрозділами, розподілом функцій що закріплені відповідними посадовими інструкціями та положеннями про підрозділи. Третьою складовою забезпечення організації бухгалтерського обліку є технічне забезпечення. Ця складова передбачає забезпечення відповідальних працівників комп'ютерною технікою, відповідними до функцій програмними комплексами, засобами зв'язку та транспорту.

У процесі здійснення господарської діяльності на підприємстві формується первинна облікова інформація, а після обробки – вихідна облікова інформація.

Сучасний етап розвитку ІТ-технологій пропонує користувачам значну кількість програмних комплексів та допоміжних модулів, які ускладнюють процес узагальнення вихідної облікової інформації відповідальним працівникам підрозділів, що здійснюють бухгалтерський облік у банках.

Для коректного здійснення облікових функцій відповідними працівниками вихідна облікова інформація, що формується різними програмними модулями, має відповідати певним однаковим загальним вимогам.

За В.В. Сопком та В.П. Завгороднім [14, с. 112], вихідна облікова інформація має відповідати таким вимогам:

- **вірогідність** – безпомилкове формування облікової, контрольної і звітної інформації згідно з методологією бухгалтерського обліку та звітності;
- **своєчасність, системність**, взаємозв'язок інформації обліку, контролю та аналізу синтетичного і аналітичного обліку, облікової і звітної інформації;
- **обґрунтованість** – відповідність даним первинних документів, які відображають законно досконалі і правильно оформлені господарські операції;
- **повнота** – отримання всієї облікової та звітної інформації, необхідної для здійснення функцій бухгалтерського обліку в управлінні господарською діяльністю підприємства, юридична повноцінність інформації, яка формується.

Зазначені вимоги до вихідної інформації бухгалтерського обліку та аналізу підлягають в основному кількісному оцінюванню та конкретизації залежно від виду інформації. На відміну від цих вимог вказівка на важливість забезпечення максимально можливої вигоди використання вихідної інформації обліковим персоналом має інформаційний (і до того ж неоднозначний) характер, яким визначаються лише загальні напрямки та принципи організації відображення вихідної інформації в автоматизованій системі обліку, контролю та аналізу [14, с. 113].

На мою думку, основним напрямком роботи відповідних служб банківської установи з удосконалення організації обліку вихідної інформації депозитних операцій фізичних осіб є уніфікація програмних комплексів, що застосовуються в банківській установі для обліку депозитів, з метою отримання відповідальними за бухгалтерський облік та аналіз на підприємстві працівниками однотипної інформації для прискорення формування та підвищення якості бухгалтерської, фінансової та управлінської звітності, що формується.

Другим, не менш важливим, напрямком удосконалення організації обліку депозитних операцій фізичних осіб у банку є запровадження еталонного бізнес-процесу, що має на меті стандартизувати процес оформлення та поточного обслуговування депозитів фізичних осіб. Одним з елементів зазначеного бізнес-процесу має стати запровадження технологічних карт. Технологічні карти використовуються в банках для підвищення ефективності системи управління банком та якості обслуговування клієнтів, максимально повного використання функціональних можливостей наявних або потенційно доступних у майбутньому систем автоматизації. Визначення поняття «технологічна карта» та принципи їх розробки навів у своїй праці В.Б. Кириленко [6, с. 102].

Отже, **технологічна карта операції** – це форма технологічної документації, в якій наведено опис усього процесу здійснення операції працівниками банку. У ній зазначаються операційні процедури за операцією, обладнання, технологічні режими, надається опис документального оформлення та відображення операційних процедур у фінансовому, податковому, управлінському (з моменту його запровадження) обліку.

Розробка технологічних карт операцій ґрунтується на принципах відповідності, прозорості, єдиного підходу, постійності, достатності, деталізації та заляженості.

Метою використання технологічних карт у банках є:

- стандартизація процесів виконання операцій;
- підвищення ефективності управління, аналізу, регулювання та контролю;
- визначення технології виконання операцій працівниками банку;
- отримання інформації для побудови моделей здійснення операцій з наступним використанням їх для розробки та вдосконалення системи автоматизації;
- практичне визначення порядку взаємодії підрозділів, виконавців у процесах управління та здійснення операцій;
- скорочення тривалості навчання нових працівників банку та забезпечення можливості оперативної їх взаємозаміни;
- забезпечення можливості оцінки затрат праці;
- прискорення розробки нових стандартизованих банківських продуктів [6, с. 103].

Забезпечення ефективного функціонування банківської установи потребує економічно грамотного управління її діяльністю, яке ґрунтується на даних економічного аналізу. Аналіз банківської діяльності є одним з найважливіших напрямків економічної роботи. Успішний розвиток і надійність банківської системи в умовах ринку багато в чому залежить від організації в банках аналітичної роботи. Виходячи з практики, доводиться констатувати, що економічний аналіз у комерційних банках перебуває на низькому рівні і обмежується розрахунком необхідних норма-

тивів на вимогу НБУ. Це пов'язано з недостатньою кількістю досліджень з питань організації та методології економічного аналізу в банках, а також з браком рекомендацій та нормативних документів з цього питання від НБУ.

Отже, на фоні постійного збільшення обсягу традиційної аналітичної роботи в комерційних банках, пов'язаної зі зростанням самих банків і жорсткістю вимог до бухгалтерської звітності з боку НБУ, змінюється й ускладнюється зміст самої аналітичної роботи через появу нових джерел аналітичних даних. Спроби розв'язати цю проблему були раніше і є тепер.

Серед аналітиків немає одностайної думки з приводу визначення поняття «організація економічного аналізу».

В.М. Івахненко, М.І. Горбатов, В.С. Львовчикін [4, с. 31] вважають, що організація бухгалтерського обліку, контролю та аналізу господарської діяльності – це система методів, способів та засобів, які забезпечують оптимальне функціонування їх та дальший розвиток. О.В. Васюренко під організацією економічного аналізу розуміє систему методів і засобів, що забезпечують оптимальне її функціонування [1, с. 27].

Окремі економісти, наприклад Ф.Ф. Бутинець, виходять з того, що організація економічного аналізу – це система раціональних, скоординованих дій вивчення об'єкта спостереження відповідно до визначеної мети [3, с. 158].

А.М. Кузьмінський, В.В. Сопко, В.П. Завгородній [10, с. 4] вбачають в організації економічного аналізу систему заходів з метою вивчення господарської діяльності.

На мою думку, можна погодитися з висновками цих авторів про те, що організація економічного аналізу – це, з одного боку, система, а з іншого – процес управління економічним аналізом [10, с. 4]. Тобто цей термін слід використовувати в широкому та вузькому розумінні.

Л.О. Сухарева [15], А.М. Кузьмінський, В.В. Сопко, В.П. Завгородній [10], а також О.В. Васюренко і К.О. Волохата [1] аналітичний процес поділяють на три етапи – підготовчий, аналітичної обробки і завершальний. Так, В.А. Дерій називає такі етапи [2, с. 37]:

- 1) підготовчий (початковий);
- 2) основний (власне сам аналіз);
- 3) завершальний (узагальнюючий).

Загалом, аналітичний процес, за визначенням В.В. Сопка і В.П. Завгороднього, є технологічною сукупністю операцій, яка складається з таких етапів: підготовчого, аналітичного оброблення інформації, завершального – узагальнення результатів аналізу [14, с. 152].

О. Котіна аналітичний процес у банках поділяє на чотири етапи: підготовчий, попередній, аналітичний і завершальний [7]. Зміст 3-го і 4-го етапів майже збігається з описом 3-го етапу, який дають В.В. Сопко і В.П. Завгородній, але вони мають різні назви.

Оскільки вагомою передумовою отримання банківською установою прибутку як основної мети економічної діяльності є формування ресурсної бази шляхом залучення та запозичення на ринку вільних коштів, то здійснення ґрунтовного, всебічного аналізу є життєво необхідним. На мою думку, для досягнення даної мети впровадження п'ятирівневої процедури аналізу залучених коштів є доцільним.

На першому етапі вибираються об'єкти аналізу (в нашому випадку – це депозитні операції фізичних осіб), узгоджуються аналітичні показники. На другому етапі підбирається номенклатура аналітичних даних, систематизуються дані та будуються відповід-

ні таблиці, графіки, діаграми. На третьому етапі проводиться перевірка номенклатури даних за змістом та формою і проводиться безпосередньо аналітичні розрахунки. Четвертий етап передбачає обробку інформації, її систематизацію та встановлення причинно-наслідкових зв'язків і ступінь впливу різних чинників. П'ятий етап – формування вихідної інформації та її подання для обговорення і затвердження.

З системи аналізу необхідно виділити підсистему управлінського аналізу. Управлінський аналіз покликаний надавати інформацію для прийняття важливих управлінських рішень з метою досягнення максимальних прибутків при мінімальних затратах. Задіяна у процесі здійснення управлінського аналізу інформація є конфіденційною, користувачами даної інформації, як і інформації управлінського обліку, є менеджери різних ланок підприємства, керівні кадри та власники установи. Зміст управлінського аналізу депозитних операцій фізичних осіб полягає у врахуванні адекватних ставок за депозитними продуктами відповідно до цілей та строків досягнення даних цілей, врахуванні вартості залучених ресурсів у розрізі депозитної лінійки, прогнозуванні змін об'ємів припливу чи відтоку депозитів залежно від змін відсоткової ставки чи змін умов залучення коштів.

Розглядаючи аналіз депозитів фізичних осіб в АТ Ощадбанк, особливу увагу привертає аналіз процентних витрат за типами продуктів. З річних звітів за попередні роки випливає, що деякі види депозитних вкладів мають питому вагу у загальному об'ємі депозитів на рівні нуля, тоді як інші депозити складають більше 30% депозитної лінійки. На сьогоднішній день облікова процедура складена так, що неможливо із загального масиву рахунків 2638 виділити групи рахунків за типами депозитних продуктів. Даний факт заважає проведенню адекватної оцінки витрат за типами депозитних продуктів. На мою думку, для створення можливості здійснення все стороннього управлінського аналізу депозитних операцій необхідно створити додаткові аналітичні рахунки 2638 за типами продуктів депозитної лінійки. Дане нововведення потягне за собою збільшення навантаження на фінансово-економічні підрозділи та призведе до укрупнення даних підрозділів на 1-2 штатні одиниці. На мою думку, збільшення витрат на фінансово-економічні підрозділи в даному випадку виправдане, адже вагомість додаткової інформації, що формується, переоцінити неможливо.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити висновок, що кошти фізичних осіб є суттєвим резервом збільшення ресурсної бази банків України. Дане питання активно висвітлюється та аналізується в сучасних наукових публікаціях. Організація обліку депозитних операцій фізичних осіб розробляється та впроваджується на рівні банків і може бути допрацьована і вдосконалена. Одним з напрямків поліпшення організації обліку є розробка і запровадження в банках еталонних бізнес-процесів здійснення депозитних операцій. Паралельно необхідно розробляти та запроваджувати технологічні карти операцій. Технологічна карта та супутня документація мають на меті розмежування дій відповідальних працівників та запровадження стандартизованих операцій здійснення вкладних операцій та контроль за ними. В умовах швидкого розвитку ІТ-технологій і значної кількості програмних комплексів для здійснення банківських операцій необхідна уніфікація програмних комплек-

сів, що застосовуються в банківській установі для обліку депозитів, з метою отримання відповідальними за бухгалтерський облік та аналіз в підприємстві працівниками однотипної інформації для прискорення формування та підвищення якості бухгалтерської, фінансової та управлінської звітності, що формується.

Основна мета господарської діяльності будь-якої установи – це отримання прибутку. Для досягнення даної мети здійснення ґрунтовного, всебічного аналізу діяльності банківської установи є життєво необхідно. На мою думку, впровадження п'ятирівневої процедури аналізу залучених коштів є доцільним.

Паралельним напрямком удосконалення обліково-аналітичних процедур є запровадження додаткових аналітичних рахунків обліку процентних витрат 2638 з метою отримання більш якісної управлінської інформації і внесення корективів в умови депозитної лінійки банківської установи на основі отриманої додаткової управлінської інформації.

Здійснена спроба дослідження обліково-аналітичних процедур депозитних операцій фізичних осіб не є остаточною і кінцевою. Дане питання, в умовах важкої фінансової кризи і постійного відтоку коштів фізичних осіб, потребує постійного огляду та аналізу для поліпшення якості послуг і збільшення обсягів вкладів фізичних осіб.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васюренко О. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
2. Дерій В. А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві : курс лекцій. – 2-е изд. – Т. : Джура, 2004. – 92 с.
3. Економічний аналіз : навч. посіб. для студ. ВНЗ спец. 7.050106 «Облік і аудит» / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
4. Івахненко В. М., Горбатов М. І., Львовчик В. С. Економічний аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К. : КНЕУ, 1999. – 176 с.
5. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 1999. – 432 с.
6. Кириленко В. Б. Організація обліку, контролю і аналізу депозитних операцій банку : монографія. – К. : КНЕУ, 2008 р. – 257 с.
7. Котина О. Аналітика з нуля або уроки банківської аналітики // Банківський менеджмент. – 2006. – № 2. – С. 6.
8. Кузьмінська О. Е., Кириленко В. Б. Організація обліку в банках : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К. : КНЕУ, 2002 р. – 282 с.
9. Кузьминский А. Н., Сопко В. В. Организация бухгалтерского учета и анализа хозяйственной деятельности. – К. : Вища шк. 1986. – 256 с.
10. Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – К. : Вища шк., 1993. – 223 с.
11. Облік та аудит у комерційних банках / Герасимович А. М., Кривов'яз Т. В., Мазур О. А. та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – Львів : Фенікс, 1999. – 512 с.
12. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
13. Парасій-Вергуненко І. М., Кириленко В. Б., Ларікова Т. В. Управлінський облік і аналіз у банках : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2012. – 644 с. ISBN 978-966-483-572-2
14. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
15. Сухарев П. М., Сухарева Л. О., Назаренко О. О. та ін. Економічний аналіз у системі податкового контролю: організація і методика. – Донецьк : Дондуєт, 2005. – 124 с.
16. Чумаченко М. Г. Розвиток управлінського обліку в Україні // Світ бухгалтерського обліку. – 1998. – № 10. – С. 2-8.